

УДК 94 (477)

Вікторія Чернописька

**ОСНОВНІ ЕТАПИ КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЬОГО ЗРОСТАННЯ К.ШЕПТИЦЬКОГО
(1869–1910 РР.)**

У статті аналізуються основні етапи культурно-освітнього зростання Казимира Шептицького та визначено вплив політичних чинників на формування його світогляду. Доведено, що на становлення світоглядних орієнтирів мала вагомий вплив мати Софія Шептицька.

Ключові слова: Казимир Шептицький, Софія Шептицька, освіта, депутат, політична діяльність.

Тенденції розвитку історичної науки кінця другого – початку третього тисячоліття актуалізують проблему дослідження історії через антропологічний аспект. У зв'язку з цим на дослідницькій арені зміцнює позиції сфера вивчення щоденного життя людини в її історико-культурних, політико-подієвих процесах, тобто осмислення свідомості і діяльності людини в типових сферах приватного життя. У цьому контексті особливої актуальності набуває визначення та аналіз основних чинників, що вплинули на формування світогляду майбутнього архимандрита К.Шептицького, а відтак дозволить комплексно проаналізувати його особистість.

Об'єктом наукового дослідження виступають соціально-політичні, національно-культурні та релігійно-церковні процеси, що відбувались у зазначений період.

Предмет дослідження – основні етапи культурно-освітнього зростання К.Шептицького у контексті формування світоглядних орієнтирів.

Мета дослідження ґрунтується на тому, щоб дослідити основні етапи культурно-освітнього зростання Казимира Шептицького.

Завдання дослідження полягає у тому, щоб визначити значимість сімейного середовища в культурно-освітній діяльності Казимира, проаналізувати основні етапи цього процесу та з'ясувати вплив політичних чинників на формування світогляду К.Шептицького.

Досліджувана проблема не набула предметного наукового аналізу. Її дослідження обмежені низкою статей публіцистичного стилю – О.Сайко [8], К.Лабінська [5], А.Баб'як [1], Н.Пікулик [7] та спогадами членів родини Т.Шептицька [9], Я.Шептицький [10], Я.К.Шептицький [12] та Е.Вайман [3]. На особливу увагу заслуговує праця Я.К. Шептицького – "Життєпис родини Шептицьких" [11]. На основі архівних матеріалів родини Шептицьких, автор відтворює події з життя ігумена Климентія до його вступу в монастир Студитського чину. Слід зазначити, що на сьогодні це єдине історичне джерело, у якому окреслено основні роки навчання та його політичної діяльності.

Родовід Шептицьких, згідно з хронікою життя і діянь князя Лева, засновника міста Львова, сягає княжих часів XIII ст. Перший з предків Казимира, про якого збереглися письмові згадки, дідич на прізвище Шептицький, належав до близького оточення князя Лева [13, с.158].

Упродовж XVII–XVIII ст. родина Шептицьких дала українському суспільству декількох визначних особистостей – єпископів Атанасія та Варлаама Шептицьких, митрополита Київського та Галицького Лева, які працювали насамперед для зміцнення церкви та увиразнення етнічної ідентичності українського народу.

На межі XVIII–XIX ст. Шептицькі під впливом тогочасних суспільних процесів асимілювалися в польській культурі та перейшли під юрисдикцію латинської церкви, як і значна частина тогочасних українських аристократів Східної Галичини та незадовго отримали від австрійського уряду титул графів [7, с.8]. Цікаво є те, що ще на початку XVIII ст. виходець цієї родини Варлаам Шептицький виступав з різкою критикою та заборобою приймати до римо-католицької церкви вірних-католиків східної традиції [2, с.44]. Батько Казимира, Ян Кант Шептицький, належав лише до третього "латинського" покоління, що було незначним періодом у відношенні до давньої української приналежності роду Шептицьких.

Згідно зі свідченнями членів родини, сім'я ніколи не ізолювалася від української культури, зберігала родинні реліквії, дотримувалася традицій східного обряду, і була свідомо глибоких зв'язків з українським етносом.

З метою віднайдення родинних документів, що засвідчували б аристократичне українське походження, Ян Казимир неодноразово відвідував василіанські монастирі. Під час зустрічі у 1911 р. з делегацією українських депутатів, які приїжджали вручати портрет митрополита Андрея, виконаний І.Трушем, "висловився, що хоча не розмовляє українською, проте є радий і гордий зі

свого українського походження" [2, с.39]. Це свідчило як про його приналежність до українського народу, так і про те, що він намагався пам'ятати про свої корені.

Мати Софія була дочкою графа Олександра Фредро, визначного польського поета і драматурга [13, с.159]. Отже, на відміну від батька, була представницею польської культури і латинського обряду. Софія Шептицька репрезентувала ультрамонтанський тип релігійності, що був особливо популярним серед католицьких аристократичних середовищ. У Польщі прихильники цього ідейного напрямку вважали церкву найвищою цінністю, натомість державну незалежність покладали на Боже провидіння. Тому у Казимирові мати не розвивала польських патріотичних почуттів, а поширювала патріотизм "предметом якого була католицька церква" [2, с.41].

Аналіз майбутньої діяльності Казимира у складних політичних реаліях приводить нас до висновку, що ультрамонтанство відігравало важливу роль у формуванні його світогляду, проте ультрамонтаністом він так і не став.

У глибоко християнській, проте культурно неоднорідній родині, народився Казимир Шептицький 17 листопада 1869 року в селі Прилбичі Яворівського повіту на Львівщині. Власне рік народження аргументуємо листом Софії із Фредрів Шептицької від 11 грудня 1869 р., у якому вона особисто повідомляла про народження сина Казимира – Марії Шептицького [10, с.10]. Варто зазначити, що серед науковців існує розбіжність щодо встановлення дати народження. Наприклад, визначний громадський та науковий діяч В. Кубійович зазначав, що він народився у 1864 році і був старший від митрополита Андрея на один рік [4, с.3845]. На нашу думку, така розбіжність пов'язана з тим, що на час підготовки до друку "Енциклопедії українознавства", доступ до архівних документів, пов'язаних із родиною Шептицьких, був закритий, тому В.Кубійович не зміг встановити рік народження.

Казимир був шостою дитиною графа Івана Канти й Софії із Фредрів Шептицьких [1, с.154]. Хрещення Казимира – Марії Шептицького відбулося в грудні 1869 року у парафіяльному римокатолицькому костелі с.Брухналь, яке здійснив парох о.Мартин Узарський [7, с.8]. Залучення в сім'ї дітей до християнських традицій і обрядів сприяло формуванню високої духовної культури та поваги до людей.

Початкову освіту разом зі старшими братами Олександром і Станиславом отримав вдома, його навчали приватні учителі: Куїловська, Дефорель, Арнетта і Дімльова. Педагогами були високоосвічені особи, віддані своїй роботі і ставилися до братів Шептицьких з глибокою повагою [10, с. 12]. Лекції з релігії та іноземних мов читала мати Софія, які з 1875 р. Казимир систематично відвідував [7, с. 9]. Домашня приватна освіта стала підґрунтям подальших його студій в гімназії і пізніше в університетах. Результат був очевидний, адже 16 лютого 1881 р. Казимир разом з братом Станиславом, якого у 1904 р. призначили військовим аташе австрійсько-угорської армії при російських військах, успішно склав у школі в Перемишлі підсумковий екзаме́н з предметів, вивчених вдома у Прилбичах [10, с. 16].

Значний вплив на формування світогляду свого шостого сина Казимира мала мати Софія Шептицька. Надзвичайно духовно обдарована людина, володіла даром вислову, цілеспрямованим інтелектом для якого мислення та емоційний процес – нероздільний, більше того безкомпромісний, що проявлявся у глибокій всеохоплюючій любові до Бога, коли на передній план виступав спосіб буття-існування людини в її духовних парадигмах [7, с.10].

Софія усвідомлювала те, що важливим чинником морального виховання повинно бути достатнє спілкування з дітьми та вміння особисто бути для них прикладом поведінки і зразком кращих людських якостей. Сутність якого полягала у створенні позитивного мікроклімату в сім'ї, обов'язковою умовою якого виступало моральне стимулювання дітей до розвитку й реалізації їхніх духовних потреб, ознайомлення із довкіллям, як багатим джерелом гармонії особистості з суспільством і природою [5, с.9].

Незважаючи на всю складність тогочасних умов, що через об'єктивні причини роз'єднували сина з матір'ю, Софія для збереження і збагачення духовності його виховання, використовує листування. Аналізуючи листи, можна прослідкувати тенденцію, що свідчила про те, що вона зайняла у вихованні сина позицію не просто люблячої матері, але разом з тим вимогливого, обдарованого й терпеливого педагога і друга, відданого та щирого [10]. Це стало поштовхом для Казимира в осягненні норм християнської етики, поведінки та культури взаємин, що в майбутньому стануть основою його життя.

Шкільну освіту (1882 – 1887) він здобув у гімназії св. Анни у Кракові, у навчальному процесі якої використовувались програми, розроблені міністерством освіти у Варшаві. Під час навчання Казимир концентрував особливу увагу на вивченні іноземних мов. Зокрема, розпочав брати лекції з англійської та французької мови [10, с.27]. Разом з тим, він добре володів німецькою, адже "... промовляв до Архикнязя (Рудольфа) по-німецьки, сміливо і добре" [10, с.17]. Зазначимо також, що

з лютого 1882 р. він одночасно відвідував уроки малювання, що, на думку наставника, добре засвоїв через природні здібності [10, с. 20]. У період навчання Казимира в Кракові часто збирається вся родина, зокрема на Різдвяні святкування [7, с.17]. Важливим його успіхом стало складання 11 липня 1887 р. іспиту зрілості (матури) із відзнакою [7, с.17].

Навчанням сина Казимира постійно турбувалася Софія, на її думку, воно було основою формування його як особистості. Тому у своїх листах мати зосереджувала на цьому особливу увагу: "Благословляю Тебе, на шляху успіхів Твоїх" [10, с.19], "Благословляю Твій розум дитино моя" [10, с.18], "...мусиш озброїти розум усіма знаннями" [10, с.23], "... щоб Ти підкорив свій розум, Твоє серце, Твою душу усім вправам, які зможуть, як гімнастика, розвивати Твої сили." [10, с.33], "... слідкуючи за Вами крок за кроком, день за днем, майже година за годиною – я думаю про Ваше здоров'я, Ваше навчання" [10, с.15], "Тобі треба багато вчитися" [10, с.34]. Спілкування між матір'ю і сином продовжувалося упродовж усього навчання Казимира, що сприяло формуванню його як високоосвіченої й інтелектуально розвиненої особистості. Власне листи Софії змістовно виступали своєрідним методичним посібником з моральних засад християнського життя й самовиховання сина.

Вагоме значення для поглиблення наукових зацікавлень К.Шептицького, зокрема у сфері права, мало навчання у відомих тогочасних європейських університетах. Упродовж 1887 – 1888 рр. Казимир вивчав право у Краківському університеті. Підсумком навчання став екзамен з римського права, що він склав 16 травня 1888 р. на юридичному факультеті [10, с.36].

У жовтні 1888 р. він продовжив свої університетські студії у Мюнхені [10, с.37]. Важливо, що саме у Німеччині у дев'ятнадцятирічному віці Казимир проявив себе комунікативною, товариською особою, знайомлячись і спілкуючись із відомою німецькою і польською тогочасною молоддю, визначними громадськими діячами та часто зустрічаючись з апостольським нунцієм [10, с.37]. Постійні спілкування з інтелігенцією сприяли розширенню наукового світогляду юнака та збагаченню його інтересів. У березні-травні 1889 р. Казимир склав випускні іспити і повернувся до родинного села Прилбичі [9, с.38].

К. Шептицький наполегливо прагнув до нових знань, тому, незабаром вирішив продовжити навчання. Свій вибір цього разу він зосередив на відомому європейському університеті в Парижі. Перебуваючи на студіях, юнак наполегливо навчався "... в Парижі треба думати, працювати, але особливо намагатися вчитися" [10, с.39]. Під час навчання Казимир приділяв особливу увагу науковій діяльності: систематично писав наукові статті до солідних періодичних наукових видань, активно друкував рецензії на нові видання польських та інших західноєвропейських авторів, які завжди намагався об'єктивно оцінювати [10, с. 40–41].

К.Шептицького цікавило повноцінне використання репрезентативного кола джерел та їх трактування, що мали інформативне значення та стимулювали розвиток появи спеціальних публікацій. Загалом критико-рецензійна діяльність, систематичний огляд праць науковців щодо вивчення тієї чи іншої сфери життя були важливим чинником формування наукового світогляду Казимира.

У жовтні 1890 р. Казимир поступив, за прикладом старшого брата Романа, майбутнього Галицького митрополита Андрія, на відділ права Ягеллонського університету в Кракові. У студентські роки працював віділовим у академічній читальні [10, с.41], що відкривало перед молодим вченим необмежений доступ до наукової літератури. Зібрані у Краківській бібліотеці документи, матеріали, праці вчених дали Казимиру поштовх до підготовки й швидкого написання докторської дисертації.

Юридичні студії засвоїв успішно, адже навчання завершив 16.07.1892 р. з науковим ступенем доктора права [10, с.44]. Після захисту докторату, перед К.Шептицьким відкрилися широкі перспективи для наукової та політичної діяльності.

Із спогадів племінниці Казимира, Елізабет Вайман ми дізнаємось про те, що оригінал диплому доктора юридичних наук знаходиться у національній бібліотеці у Коніюка в Познані [9, с.37].

Відзначимо при цьому, що під час навчання Казимир зібрав значну бібліотеку художньої літератури, яку в майбутньому продовжував поновлювати новими виданнями. Тематика літератури надзвичайно широка, а хронологічні рамки охоплюють практично усі історичні періоди. Робив він це із надзвичайною систематичністю і впорядкованістю [12, с.23].

Природно, що під час студентських років К.Шептицький активно співпрацював із багатьма європейськими громадськими та релігійними товариствами. У деяких з них був дійсним членом. Наприклад, в Парижі належав до товариства св.Вінцентія. Виступав ідейним натхненником різноманітних добродійних акцій та соціальних ініціатив [7, с.39].

Паралельно з юридичними студіями, Казимир закінчив також інститут лісництва [5, с.9]. У листі до С.Попель, датованому з Прилбич 19 серпня 1892 р., мати повідомляла, що: "... Казьо (так

скорочено родичі називали Казимира – В.Ч.)..., як порадили досвідчені люди, протягом зими засвоюватиме французьку теорію лісництва і згодом декілька місяців проходитиме практику у краю і за кордоном у лісництвах" [10, с.45]. Завдяки студіям і публікаціям Казимира, читач знайомився з широким спектром польських досліджень, що відзеркалювали проблеми лісництва та пов'язаного з ним законодавства.

Після закінчення університетських студій, Казимир допомагав батькові в управлінні родинними маєтками у Прилбичах, Корчині, Городиславичах, Дев'ятниках, проявивши себе успішним адміністратором, передбачливим економом і лояльним керівником [10, с.48]. Як зазначає його племінниця Тереза Шептицька: "видно, що стосунки між стрийцем і прилбичькими, підвладними селянами сердечні, прості, невимушені" [9, с.45]. Упорядковував юридичні документи родини на власність, зокрема їздив у Петербург, щоб закріпити російське підданство, необхідне для утримання маєтностей, що знаходилися на територіях, анексованих Росією [10, с. 58].

Він підготував ґрунтовний путівник успішного ведення господарства, що тематично складався з чотирьох розділів. У першому розділі описав основні посади, проаналізував кваліфікацію та соціально-матеріальний стан кожного робітника, а також пенсіонера. Якість і кількість полів, пасовищ, лісових площ, будинків та інвентаря та методи сільськогосподарських робіт він виклав у другому розділі. Третій розділ містив системний список та коротку характеристику родинних реліквій та пам'яток, цінність раритетів. В останньому – четвертому – викладено особливості ведення садівництва, бджолярства, а також зведений звіт врожаїв та прибутків. Ґрунтівна праця Казимира була надзвичайно цінною для майбутніх керівників родинних маєтків, а також вагомим чинником ведення прибуткового бізнесу [11, с. 29].

Казимир налагоджував взаємовигідні партнерські контакти для збуту сировини з українськими та польськими власниками [10, с.56]. Не можна оминати і того факту, що К.Шептицький був відомим у краю меценатом, зокрема за його сприянням збудовано кам'яну церкву у Дев'ятниках [12, с.23].

Одночасно він збирав різні бібліографічні документи, що стосувалися як родини, так і греко-католицької церкви, найдавніших часів, написаних старослов'янською мовою. Систематично їх упорядковував і робив для них картотеку [12, с.23]. Опікувався хворою матір'ю, їздив разом з нею на лікування у Ловрано, Гріс, що зблизило їхні духовні відносини [7, с.21]. Під час догляду, на прохання самої Софії Шептицької, Казимир навчив її української мови, щоб вона могла в оригіналі читати послання свого сина, митрополита Андрея [7, с.55].

У 1895 р. Казимир відвідав у Добромилі рідного брата Андрея, а також відбув у тому ж василіанському монастирі реколекції (духовні науки, що тривають упродовж декількох днів – В.Ч.). Перебування у монашій спільноті східної традиції справили на нього незабутнє враження, яким він поділився з близькими [7, с.20]. 9 липня 1886 р. К.Шептицький виступив з доповіддю на католицькому віче, яку мати оцінила як актуальну, зрозумілу, стислу і лаконічну [7, с.21]. Цього ж року, за його стараннями та під керівництвом о.А.Шептицького у родинних Дев'ятниках відбулися василіанські місії. Припускаємо, що цим заходом брати прагнули підготувати родичів до чергової зміни обряду другого сина – Казимира. Очевидним є той факт, що після закінчення навчання, Казимир брав активну участь у громадсько-релігійному житті.

Зрозуміти і певною мірою оцінити постать Казимира Шептицького можна у контексті політичних вимірів, адже початок ХХ ст. ознаменувався його активною діяльністю у сфері суспільно-політичного життя. У квітні 1900 р. Казимира обрано депутатом Віденського парламенту [8, с. 2]. Це був небувалий успіх, що відкривав перспективу політичної діяльності, а відтак – новий період у житті Казимира.

Політична кар'єра Казимира розпочалася у квітні 1900 р., коли його обрали до Віденського парламенту. Через півроку, 17 жовтня на шляхетських зборах, організованих Чарторийським, делегати виявляють йому вотум довіри та одногосно, на засіданні Перемишльського округу, призначають кандидатом до Державної Ради. Казимир отримав широку підтримку як суспільства, так і політиків. Підтвердженням цього є той факт, що губернатор Львова особисто висловив слова радості, і запросив його у свою канцелярію, щоб обговорити майбутню політичну діяльність Казимира та запевнити свою підтримку [10, с.67]. На виборах 15 січня 1901 р. К.Шептицький здобув фактичну перемогу і став дійсним депутатом Віденського парламенту [10, с.68]. Отримані здобутки у суспільно-політичній сфері свідчили про зростаючий авторитет Казимира у політичних колах, а також стали початком прояву його як виразно дієвого політика.

Паралельно з передвиборною діяльністю, К.Шептицький упродовж 1899 – 1901 рр. разом з родиною бере участь в урочистостях, пов'язаних з хіротонією (17.09.1899 р.), в'їздом на єпископський престіл до Станиславова (24.09.1899 р.) та призначенням на посаду митрополита у Львові (1901 р.) Андрея Шептицького. Більше того, на Казимира покладались усі організаційні

обов'язки, що, на думку батька, на найвищому рівні сумлінно виконав "аж роздвоювався та потроювався і був дуже втомлений тією величезною працею" [7, с. 22].

За рекомендацією і на прохання митрополита Андрея, Казимир організував упродовж вересня – жовтня мисливський сезон у Перігінську-Підлютому Стрийського повіту [10, с. 73]. З 1902 р. практика індивідуального полювання стала щорічною, участь у ній брали запрошені гості, члени родини, а також відомі особи краю. Постійними учасниками й організаторами були брати Шептицькі, ініціатори цієї справи, які проводили у такий спосіб свої відпустки [12, с. 24]. З кореспонденції братів стає очевидним те, що їхні стосунки були надзвичайно близькими, а сама діяльність митрополита Андрея у Галицькій митрополії стала предметом особливого зацікавлення К.Шептицького.

Активна громадсько-політична діяльність Казимира розпочинається з виступів у Перемишлі. Перший виступ він виголосив 23 лютого 1901 р., який отримав широку підтримку місцевого населення і міжнародної громадськості. Одразу схвальну оцінку цих виступів надрукувала німецька, чеська та польська преса [10, с. 69]. Одночасно з політичною діяльністю він продовжував активно допомагати батькові у господарських справах та надавав юридичні консультації громадянам у цивільних справах [7, с. 23].

К.Шептицький, незважаючи на молодий вік, як для політика, користувався загальною підтримкою, незаперечним моральним авторитетом у Віденському парламенті та політичною вагою на міжнародному рівні. Підтвердженням для такого твердження є листи батька до матері, що стосуються головування сина на засіданні палати сенаторів, обрання його секретарем палати [10, с.69]. Історична практика переконливо свідчить про те, що доручення важливих державних справ вимагало від особистості ґрунтовних знань, кваліфікованості, фаховості, у цілому цими якостями і був наділений Казимир.

Предметно цікавлячись родинними маєтками, К.Шептицький не оминув земельної проблематики й у своїх депутатських ініціативах. Він неодноразово виступав з доповідями про нові аспекти діяльності землеробських спілок, що позитивно сприймалися політиками. Депутат В.Козловський з приводу цього писав до батька: "Казьо виголосив промову про землеробські спілки, яка була прийнята усією Палатою з оплесками. Від усього серця вітаю з успіхом Казя, який є гордістю та радістю Громади" [10, с. 71].

Усвідомлюючи нові реалії суспільно-політичного життя на межі століть, Казимир виявив себе передбачливим політиком, що об'єктивно оцінював ситуацію, накресливши нову програму соціальної роботи. У своєму виступі 15 травня 1902 р. він висвітлював проблему соціальної опіки, розробив проект обов'язкового страхування [10, с. 72]. Яскравим свідченням його активності у соціальній роботі було питання пенсійного забезпечення працівників приватних закладів, що відповідно вимогам часу була невідкладною справою, оскільки тисячі малозабезпечених сімей чекали її позитивного розв'язання упродовж тривалого часу [7, с. 23]. Соціальні ідеї Казимира набувають широкого резонансу й отримують загальну підтримку суспільства й схвалення уряду [10, с. 72].

17 квітня 1904 р. помирає Софія із Фредрів Шептицька, втрату якої важко пережив Казимир. Із тогочасного популярного часопису "Пшегльонд" стає відомо, що слова співчуття депутатові висловила палата польської громади під головуванням Яворського, а на засіданні депутатів вшанували хвилиною мовчання. Після похорону матері, Казимир взяв на себе частину її обов'язків: став опорою батькові, вів кореспонденцію з членами родини, зокрема з братом Станиславом, який перебував на російсько-японському фронті у Маньчжурії, опрацьовував та систематизував матеріали із її життя Софії Шептицької. Зокрема, уклав три томи листів, загальна кількість аркушів формату А4 – 702, а також продовжував управляти родинними маєтками [10, с. 76].

У зв'язку із сімейною трагедією, помітно погіршилося здоров'я Казимира, тому він змушений тимчасово перервати працю у парламенті, і виїхати на лікування у Монако. І лише в січні 1905 р., після успішного лікування, повертається до Відня на чергове засідання Державної Ради. К. Шептицький одразу активізував свою парламентську діяльність, і видав низку політичних праць [7, с.25]. 21 березня 1906 р. він зустрівся зі своїми виборцями у Перемишлі, де звітував про результати своєї депутатської роботи та проаналізував діяльність Державної ради за мандатний період [10, с.81].

Наступним напрямком його політичної діяльності була господарська. Казимир відіграв чи не найголовнішу роль у розвитку і реформуванні лісництва на початку ХХ ст. Він став співавтором закону під назвою "Загальний австрійський закон про ліси", що набув статусу обов'язкового на усій території Австро-Угорщини.

К.Шептицький поглиблено досліджував означену проблему, а результатом його науково-дослідної роботи став у 1906 р. вихід у м. Львові монографії під назвою "Думка цісарсько-королівського Галицького господарського товариства з приводу законів про ліси". Один екземпляр якої зберігається у Кракові в бібліотеці Ягеллонського університету. Судячи з тематики та змісту

праці, можемо стверджувати, що Казимир переймався проблемами нормативно-правового забезпечення охорони лісів. З "Біографічного словника польських лісників 1907 – 1911 рр." дізнаємося про те, що Казимир був дійсним головою Галицького лісничого товариства [10, с.81]. Отже, ліснича галузь отримала наукового фахівця, що висококваліфіковано проявив себе на практиці у цій сфері.

Аналізуючи значний обсяг його політичної діяльності, слід зазначити, що він брав активну участь у формуванні річного бюджету, укладав торгівельні договори з німцями, працював над прийняттям митних тарифів [10, с.80]. Звідси очевидно, що він був компетентним політиком у багатьох важливих справах, адже, здобувши юридичну освіту декларував також себе, як економіст.

Із спогадів співв'язня Романа Новосада, дізнаємось про власну оцінку Казимиром своєї діяльності у австрійському парламенті: "Світське життя у Відні було заповнене не тільки відповідальною працею посла українського парламентарного представництва. Я із зацікавленням відвідував багаточисленні храми різних конфесій, захоплювався їхньою архітектурою: Stephansdom (Стефансдом – собор св. Стефана), Вотивкірхе, велична Карлскірхе, церква Св.ВМ Варвари на Постгассе. Музичними концертами я також захоплювався в міру, бо ж музика також збагачує духовні якості людини" [6, с. 78].

Казимир засуджував антиукраїнську кампанію демократів-народовців, і сформулював власну програму нормалізації українсько-польських взаємин, прагнучи відвернути шовіністичну політику польської влади. Однак, через надмірну "клерикальність", що зашкодила іміджу Казимира, як світського діяча та невідповідність тогочасним польським суспільно-політичним реаліям, висунутим ним ідеї порозуміння та толерантності між двома народами, не були підтримані польським політикумом та громадськістю. Тому, він у 1907 році змушений через власне почуття протесту, засудження офіційної лінії польської політики залишити парламентську польську громаду [7, с.55]. Казимиру Шептицькому, як християнину, було не під силу іти на компроміс з шовіністично налаштованими демократами-народовцями, тому його дипломатична ініціатива стала фатальною у майбутній політичній кар'єрі.

Отже, Казимир Шептицький отримав блискучу юридичну освіту в елітних гімназіях та відомих європейських університетах, що наочно демонструє його неймовірну працелюбність та енергійність. Діапазон його наукової діяльності був широким і охоплював не лише юридичні науки, але і релігієзнавство, мистецтво, іноземні мови, лісництво та інші академічні дисципліни. Молодий учений систематично публікував статті у періодичних виданнях, здійснював редакційну працю, активно друкував рецензії, налагоджував зв'язки і співпрацю з німецькими та польськими ученими і науковцями Німеччини та Польщі, виступав як авторитетний провідник студентських, громадських та релігійних ініціатив.

Сфера політичної діяльності Казимира Шептицького була широкою і охоплювала практично усі аспекти тогочасного суспільно-політичного життя. Звісно, багато перспективних починань він не зміг реалізувати, зважаючи на тогочасну суспільно-політичну ситуацію. Проте, це не було перешкодою до активної позиції Казимира, і у переважній більшості його теоретико-практична діяльність в польському політикумі користувалася підтримкою колег зокрема та громадськості загалом. Перед ним відкрилася блискуча політична кар'єра, однак її здійснення не було втілено у життя в силу певних обставин.

Список використаних джерел

1. Баб'як А. Нові українські мученики XX ст. / Андрій Баб'як – Рим, 1990. – 180 с. 2. Вавжонек М. Екуменічна діяльність митрополита Андрія Шептицького в Україні та Росії / Міхал Вавжонек. – Рим, 2006. – с. (Серія II. – "Записки ЧСВВ" – Секція 1. Том 52).
3. Вайман Елізабета. Заява // Архимандрит Климентій (Шептицький): Тематичний збірник Святопокровського жіночого монастиря Студійського Уставу. – Вип. 9. – Львів, 2001. – С. 36–37.
4. Енциклопедія українознавства: У 10 т. – Львів, 2000. – Т.10. – С 3605–4015.
5. Лабінська К. Святець з Унева / Катерина Лабінська // Мета. – 19 листопада 1999. – С. 9.
6. Новосад Р. Зустріч і спільне перебування з архимандритом Климентієм Шептицьким / Роман Новосад // Архимандрит Климентій (Шептицький): Тематичний збірник Святопокровського жіночого монастиря Студійського Уставу. – Вип.9. – Львів, 2001. – С. 76–79.
7. Пікулик Н., Сенік Л. Климентій Шептицький – слуга Божий / Надія Пікулик, Любомир Сенік. – Л.: Свічадо, 1997. – 64 с.
8. Сайко О. Блажений священномученик Климентій Шептицький / Оксана Сайко // Постуляційний центр беатифікації і канонізації святих УГКЦ у місті Львові.
9. Шептицька Т. Спогади про отця Климентія, студита, Казимира Шептицького / Тереза Шептицька // Архимандрит Климентій (Шептицький): Тематичний збірник Святопокровського жіночого монастиря Студійського Уставу. – Вип. 9. – Львів, 2001. – С. 45–46.
10. Шептицький Я. Отець Климентій Шептицький. Життєпис на підставі архівних матеріалів родини Шептицьких / Ян Казимир Шептицький. [перекл. з пол. Надії Пікулик, Любомира Сеника; перкл. з франц. Жінет Максимович]. – Л.: "Свічадо", 1996. – 93 с.
11. Шептицький Я. Спогади про стрійка / Ян Шептицький // Архимандрит Климентій (Шептицький): Тематичний збірник Святопокровського жіночого монастиря

Студійського Уставу. – Вип.9. – Львів, 2001. – С. 27–30. 12. Шептицький Я.К. Мої спогади про Казимира Шептицького – отця Климентія Шептицького / Ян Казимир Шептицький // Архимандрит Климентій (Шептицький): Тематичний збірник Святопокровського жіночого монастиря Студійського Уставу. – Вип. 9. – Львів, 2001. – С. 22–25. 13. Щоденник Львівського гетто. Спогади рабина Давида Кахане / Упорядн. Жанна Ковба, перю з англ. Ніни Шпет, наук. ред. Мартен Феллер (Серія "Бібліотека Інституту юдаїки") – К.: Дух і Літера, 2003. – 267 с.

Викторія Чернопиская

ОСНОВНЫЕ ЭТАПЫ КУЛЬТУРНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО РОСТА К. ШЕПТИЦКОГО (1869–1910 ГГ.)

В статье анализируются основные этапы культурно-образовательного роста Казимира Шептицкого и определено влияние политических факторов на формирование его мировоззрения. Доказано, что на становление мировоззренческих ориентиров имела весомое влияние мать София Шептицкая.

Ключевые слова: Казимир Шептицкий, София Шептицкая, образование, депутат, политическая деятельность.

Victoria Chornopyska

MILESTONES CULTURAL AND EDUCATIONAL GROWTH K. SHEPTYTSKY (1869–1910)

This article analyzes the main stages of cultural and educational growth Casimir Sheptytsky and determined the impact of political factors influenced his outlook. It is proved that the formation of ideological orientations have had considerable impact Sofia Sheptytskyj.

Key words: Casimir Sheptytsky, Sofia Sheptytsky education, deputy political activity.

УДК 94 (477)

Віктор Савенко

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЧЛЕНІВ ІСТОРИЧНО-ФІЛОСОФСЬКОЇ СЕКЦІЇ НТШ У СФЕРІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ (1892–1914 РР.)

У статті аналізується дослідницька діяльність НТШ з актуальних проблем історії України та її висвітлення у власних періодичних виданнях кінця XIX – початку XX ст.

Ключові слова: Наукове товариство ім. Т. Шевченка, історія України, історично-філософська секція, національна свідомість, національне відродження.

Вивчення спадщини Наукового товариства ім. Т. Шевченка (НТШ) неможливе без аналізу його науково-видавничої діяльності. Упродовж кінця XIX – початку XX ст. робота товариства у цьому напрямку досягла свого розквіту і відзначалася значною підтримкою в Україні.

У періодичних виданнях НТШ висвітлювалися актуальні проблеми українського державотворення. Дослідження М. Грушевського, М. Кордуби, С. Томашівського, З. Кузеля, І. Крип'якевича, І. Джеджори та інших представників історично-філософської секції Товариства на цю тему, є важливим й на сьогодні і потребують ґрунтовного вивчення та аналізу, що і зумовлює актуальність цього дослідження.

Об'єктом дослідження є науково-видавнича діяльність НТШ.

Предмет – дослідницька діяльність товариства з актуальних проблем історії України та її висвітлення на сторінках власних періодичних видань.

Метою дослідження є аналіз особливостей наукової роботи членів історично-філософської секції НТШ з історії України, її вплив на формування української національної свідомості кінця XIX – початку XX ст.

Завдання статті ґрунтуються на аналізі механізму дослідницької діяльності НТШ з проблем історії України, впливі на формування національної свідомості українців.

Аналіз історіографії свідчить, що досліджувана нами проблема не достатньо висвітлена в сучасній українській історіографії. Серед праць на цю тему слід відзначити дослідження В. Кубійовича "Нарис історії Наукового товариства ім. Шевченка" (1873–1944) [4], Р. Кучера "Наукове товариство ім. Шевченка. Два ювілеї" [7], І. Крип'якевича "Історично-філософська секція НТШ під керівництвом М. Грушевського у 1894–1913 роках" [11].